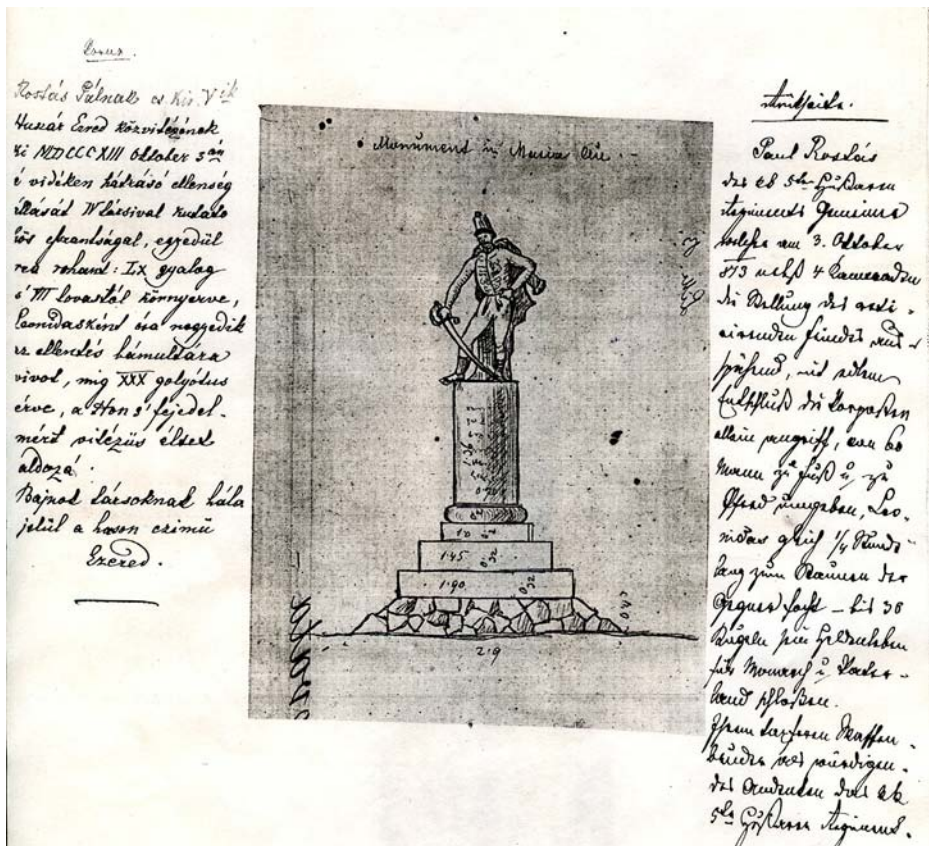

Rostás Pál
1813 - 2013

Az új emlékmű tervezete - Postojnai Levéltár

Rostás Pál – emlékmű felújítása

Álljunk meg egy percre (Ustavimo korak) tanulókör

Szerkesztő: Jožko Člekovič

Fotók: J. Člekovič, Ajdovščina Önkormányzat levéltára, 4. és 6. oldal

Nyomda: TRIO d.o.o. Ajdovščina

Példányszám: 10 db

Fordító: Balog Zsuzsa

2013 októbere

Rostás Pál

1813 - 2013

Így kezdődött

2009 februárjában az ajdovščinai népegyetem vezetésével és Budanje Helyi Közösség együttműködésével Álljunk meg egy percre címmel tanulókör alakult. A tanulókörök olyan csoportban való tanulási módszert jelentenek, amelyeknek egyúttal célja, hogy az adott környezetben pozitív változásokat eredményezzenek. Így a kör tagjaiként mind többet meg szerettünk volna tudni, illetve fel szerettünk volna tární az emlékműről és a hősről, akinek emlékére a szobrot annakidején emelték. A tanulókörnek már a kezdetekkor egyértelműen az volt a célja, hogy a logi Mária templom mellett lévő emlékművet felújítsák.

Ma megelégedéssel állapíthatjuk meg, hogy célunk nem egész öt év igyekezet és útkeresés után végre megvalósult. Számos intézmény és magánszemély bevonásával éppen 2013-ra sikerült felújítani és újra felállítani az emlékművet. Így a lehető legkulturáltabb módon emlékezhetünk meg annak az eseménynek a 200 éves évfordulójáról, amely során a magyar származású huszár, Rostás Pál elesett és hírnévre tett szert.

A tanulókör tagjai, Magda Rodman, Vera Kodrič, Jožko Člekovič, Jože Kebe, Ivan Kobal, Ljubomir Mohorič, Zmago Krašna és Boža Bolčina az első pillanatától kezdve a kutatáskedvelők és a tenni vágyók lázával láttak neki a munkának. Hogy az emlékmű felújítására irányuló javaslat nem új, azt Jože Kebe vipavai és Ivan Kobal budanjei lakosoktól már a kör első összejövetelén megtudtuk. Jože Kebe Ivan Reharral egyszer már felkereste a magyar nagykövetséget, de az ügy azután leállt.

Feltérképeztük magunknak a 200 évvel ezelőtti történelmi eseményeket és utánajártunk, hogy Rostás Pál magyar huszár hogyan vesztette el fiatal életét, ezt követően pedig felkutattuk a hivatalos iratokat a később emelt emlékműről. Megállapítottuk, hogy a szobor egy része a Nova Goricai helytörténeti múzeumban található, egy másik része pedig az egyik falusi háznál van. Javasoltuk, hogy az emlékművet vegyék fel a kulturális örökségi nyilvántartásba. Magda Rodman lejegyezte az összegyűjtött adatokat és megjelentette őket a Vipavski glas – Vipavai tudósító helyi újságban.

Nem hagyhatjuk említés nélkül, hogy az emlékmű felújítása kapcsán a tenni vágyó egyéneknek és szakembereknek egy kiváló csoportja verődött

A háromoldalú szerződés aláírása

össze, akik egyrészt a különféle intézményektől, másrészt a helyi lakosok köréből származtak, valamint, hogy tervünkhöz az ajdovščinai önkormányzatot és Magyarország képviselőit is sikerült megnyerni. Éppen az összefogás és az együttműködés volt az, amely később kulcsfontosságúnak bizonyult a projekt megvalósításához.

Tevékenységünk során számos szakember és a különböző intézmények dolgozói segítettek bennünket – dr. Branko Marušič, a Szlovén Tudományos és Művészeti Akadémia Tudományos Kutatóközpontjától, Ernesta Drole és Anton Naglost a Nova Goricai Kulturális Örökségvédelmi Intézetétől, Andrej Malnič a goricai múzeumtól, Ladislav Lipič tábornok, dr. Vasja Klavora, Jurij Rosa a Nova Goricai területi levéltártól, Stane Bačar, aki nagy lelkesedéssel karolta fel az emlékmű felújításának javaslatát, valamint sokan mások.

Az első lényeges lépést akkor tettük meg, amikor a Budanje Helyi Közösség 2010-ben jelentkezett arra a pályázatra, amelyet az ajdovščinai önkormányzat a kulturális örökségvédelem társfinanszírozásáról írt ki és így az önkormányzat pénzügyi támogatást biztosított a projekthez. Ezen a helyen köszönetet mondunk Marjan Poljšaknak, Ajdovščina polgármesterének, mert a támogatással lehetővé tette, hogy a felújítás elinduljon.

Az első dotáció nagy ösztönzést jelentett a további tevékenységhez, hiszen nélküle nem kezdődhetek volna meg a munkálatok. A restaurációs és felújítási munkálatokat a Nova Goricai kulturális örökségvédelmi intézet vállalta magára. Az emlékművön és az emlékmű környékén végzett felújítási munkálatokhoz msgr. Franc Pivk plébánostól kaptuk az engedélyt, mert a telek a vipavai plébánia tulajdona. Pivk úrnak köszönetet mondunk azért, hogy felkarolta az ügyet és így lehetővé tette a munkálatok folytatását.

A Kulturális Örökségvédelmi Intézet a lehetőségeket figyelembe véve és a rendelkezésre álló dokumentáció alapján úgy határozott, hogy az eredeti emlékmű pontos mása alapján új szobrot készíttet. A munkálatokat és a restaurátorok csoportját Anton Naglost vezette, aki nem csak szakszerűen, hanem odaadóan és nagy lendülettel dolgozott. Mi ugyanis, akik az ő és munkatársai munkáját időnként követtük, ezt tapasztaltuk. Anton Naglost írásba foglalta a restaurációs munka menetét, írását a folytatásban olvashatjuk.

A tanuló kör felvette a kapcsolatot Magyarország ljubljanoi nagykövetségével, ahol lelkesen magukévá tették az elképzelést, valamint felkarolták a megkezdett munkát, és ez nagy ösztönzést jelentett a felújítás folytatásához. Máthé László Magyarország ljubljanoi nagykövetségének első beosztottja személyesen és odaadóan kiállt a felújítás mellett, és ezért szívből hálásak vagyunk neki. Igyekezetével elérte, hogy a József Attila kulturális egyesület és a Budakeszi Kultúra Alapítvány, valamint rajtuk keresztül számos magánszemély is bekapcsolódott az emlékmű felújításába. Az utóbbiak közül külön meg kell említenünk Bánkúti Ákost. A magyar külügyminisztérium és honvédelmi minisztérium úgyszintén bekapcsolódtak a projektbe. Nagy odaadással karolták fel a felújítás ügyét és erőfeszítéseket tettek a cél elérése érdekében.

Magyar barátainkkal Joško Člekovič vette fel és ápolta a kapcsolatot, és az együttműködést más területekre is kiterjesztette. Odaadó munkáját mindannyiunk nevében szívből megköszönöm. Ő volt az, aki a projektbe bekapcsolódott személyek között ápolta a kapcsolatokat és elmondhatom, hogy nélküle a projekt nem jutott volna célba.

Az utóbbi néhány évben sűrűbbek voltak a megbeszélések és élénken kutattuk a megkezdett munka befejezésének lehetőségeit, ekkor mélyült el leginkább az együttműködés. 2012. november 9-én sor került annak a háromoldalú szerződésnek az aláírására, amelyet a Budanje Helyi Közösség, mint a munkálatok hordozója, valamint a magyar partnerek ünnepélyes keretek között írtak alá. A szerződésben a magyarok magukra vállalták az emlékmű további felújítása költségeinek nagy részét. Ebből a pénzből készült el a szobor mása és a kerítés az emlékmű körül.

A helyi lakosok, illetve Budanje polgárai nélkül nem tudtuk volna megvalósítani a projektet. Köszönetet mondunk a Budanje Helyi Közösség előző elnökének, Zmago Krašnának, aki már a kezdetekkor hitt a közös projektben, valamint a későbbi elnöknek Matej Žennek. Úgyszintén köszönetet mondunk Budanje Helyi Közösség polgárainak, akik sok önkéntes munkát végeztek, előbb a leszerelésekor, majd az új emlékmű felszerelésének építési munkálataikor.

Ami a hős emlékművének felújítása kapcsán különösen értékesnek tűnik, az az, hogy a felújítás bizonyos módon közelebb hozta egymáshoz a lakosokat, a két népet és a két országot. A projekt új értelmet nyert azáltal, hogy csak a baráti együttműködéssel és

A tanulókör tagjainak találkozója a 200 éves évforduló alkalmából 2013. október 3-án

az egymás iránti bizalom segítségével valósulhatott meg. A tanulókör tagjai egymaguk, a többi közreműködő, az egyesületek, az intézmények és a falubeliek megértése és támogatása nélkül nem tudták volna megvalósítani elképzelésüket.

A hős Rostás Pál a kétszáz évvel ezelőtti események évfordulójának szimbólumaként és figyelmeztetésként, büszkén, a múltba és a jövőbe tekintve, újra ott állt a kőtalapzaton. A tanulókör tagjai és a munkatársak, akik együttműködtünk a felújításnál, 2013. október 3-án tisztelegtünk és virágot helyeztünk el az emlékmű előtt. Az ajdovščinai Gyűjtők Egyesülete ugyanezen a napon emlékképeslapot és postabélyegzővel ellátott emlékbélyeget adott ki.

Kívánjuk, hogy hősünk a továbbiakban a barátság, a béke és az emberek és népek közötti békés együttélés szellemét hirdesse.

Boža Bolčina
a tanulókör nevében

Emlékmű, mint az idők tanítója és figyelmeztetője

A logi templom mellett nemrég még megtalálhatók voltak egy jelentéktelennek tűnő emlékmű romjai, amelyet az arra járók többsége szemügyre vett. A majdnem teljesen lerombolt kőkerítésből, de elsősorban az egymagában álló kőtalapzatról arra lehetett következtetni, hogy valaha egy kőből faragott emlékmű állt rajta. Aki közelebb ment a talapzathoz, láthatta, hogy két, egymástól eltérő idegen nyelvű felirat van rajta, amelyeket az idő foga és a bóra már igen kikezdték. A betűkből csak nehezen lehetett kiolvasni, hogy ott valaha egy Rostás Pál nevezetű bátor huszár emlékműve állt. Kevesen akadtak olyanok, akik történelmi források után kutatva teljesebb képet akartak maguknak alkotni a lerombolt emlékműről.

Az emlékmű még a második világháború előtt eltűnt a talapzatról, és – bár az volt a rendeltetése, hogy a szobrot a hasonló sorstól megvédje - a szépen megmunkált vaskerítésnek is teljesen nyoma veszett. Ahogy magát a hőst, úgy bizonyos módon az ő emlékére emelt emlékművet is utolérte a halál. A rendezetlen kőtömeg, amely az emlékmű helyén ottmaradt, szinte önmagáért könyörgött, hogy tegyék rendbe. Egy ilyen állapotban lévő emlékmű semmiként sem válhatott a vidék, de még kevésbé annak a hősnak dicséretére, aki a saját életével érdemelte ki a felállítását. A történelem és a hős iránti adóságot le kellett róni. Akadtak olyanok, akik jóvá szerették volna tenni a hős iránti igazságtalanságot, valamint olyanok, akik a környéknek vissza szerették volna adni azt amivel a történelem először megajándékozta őt, majd pedig ugyanazt visszavonta tőle – a Rostás Pál emlékművet.

A történelem az események különböző értelmezésének a sokaságával van tele, és ez érthető, hiszen a történelmet az emberek írják. Egyszer a győztesek, máskor pedig a legyőzöttek minőségében. Ezért nem meglepő, hogy akadtak olyanok, akik emlékművet állítottak a katonának, és olyanok, akik a katona emlékművét elvették. Voltak idők, amikor a katona hős volt és olyan idők is, amikor a katona hősiessége lassan feledésbe merült. Majd pedig olyan idők jöttek, amelyek más hősoket követeltek és az ő emlékükre is emlékművet állítottak. Egyesek beléptek a történelembe, mások meg kiléptek belőle. Az emlékműnek az lett a sorsa, hogy amikor a hős dicsőségét egy újabb kor számára kívánta átörökíteni, akkor ez a kor nem érte vagy pedig nehezen viselte el ezt a dicsőséget. És éppen ez okozta a vesztét. Az emlékmű is az általa szimbolizált hős sorsára jutott – lerombolták őt. A történelmi emlékezet ugyanakkor megmaradt; a hős tettet, amely a hősi halálhoz vezetett, ami miatt az emlékművet kiérdemelte, nem szabad elfelejteni. A történelem emlékezik és megőriz.

Ennek a vidéknek úgyszintén megvan a saját történelme, mely többek között a hőshöz is kötődik, ezért az itt lakók elhatározták, hogy újra emléket emelnek a hősnak. A hős története elválaszthatatlan a vidék történetétől, ezért a vidék nem adja ki kezéből a hőst. Az emlékmű a vidék identitásának részévé válik és ezért az emlékmű továbbélése fontos a vidéknek. A hős már meghalt, az emlékmű azonban meg kell, hogy maradjon, mert a hős csak általa élhet tovább. A hős itt volt, amikor a vidék történelme íródott.

Ennek a vidéknek azelőtt és azután is voltak más hősei is, akik innen vagy máshonnan, a határ egyik vagy másik oldaláról származtak. Azok az emberek is a vidék részévé váltak, akik keresztülhaladtak rajta, vagy akik itt harcoltak, vagy éppen itt haltak meg. A történelem nagykönyvének fejezetei mindig is a hősokról íródtak és azok erre a vidékre is rányomták pecsétjükét. A hősök elestek vagy továbbmentek, az emlékművek pedig itt maradtak. Mert a hősök sorsdöntően beleszóltak a kisebb és nagyobb, a feledésbe merült és feledhetetlen eseményekbe, tulajdonképpen róluk szól a történelem. Az emberek úgy a kisebb, mint a nagyobb események emlékére emlékműveket állítottak. Ámde az emlékművek is legtöbbször az általuk magasztalt hősök sorsára jutottak és lassan a feledés homályába merültek.

Miért állították tehát fel újra a Log-i templom melletti emlékművet? A katonák és a hősök emlékére állított emlékmű vajon nem egyben a csaták és a háborúk emlékére állított emlékmű is? Márpedig a háborúnak emlékét emelni abszurdum lenne. Miért kell tehát újra szobrot állítani annak a Rostás Pál katonának, aki hazájától távol bátran harcolt mások szabadságáért? Hiszen azok a mások is, úgyszintén távol a hazájuktól, ismét mások szabadságáért harcoltak. Rostás Pálhoz hasonlóan mások szabadságáért áldozták életüket, mégsem állítottak nekik emléket és még a történelem sem őrizte meg a nevüket. Bár sok mindent megtudhatnánk tőlük, az idő túl gyorsan elnyelte őket. A történelem megőrzi a helységek, emberek és események nevét, azonban a lényegyet sokszor nem a megfelelő fényben mutatja be. Ezt általában majd csak a jövő szokta jóvátenni helyette. Rajtunk múlik, hogy a történelmi eseményeket hagyjuk-e feledésbe merülni – a történelem értelmét veszítené, ha semmit sem tanulnánk belőle.

Rostás Pál katona emlékműve tehát a helyére fog kerülni, ám nem azért, hogy a hősök és a holtak emlékét idézze, hanem hogy az élőknek állítson emléket. Azoknak az élőknek, akik túléltek a hős Rostás Pál történetét és ezt a béke és a békés együttélés esélyeseiként élték meg. Az emlékmű arra szólítja fel a jelen és a jövő generációt, hogy háborúskodás és ellenségeskedés nélkül vigyék tovább a történelmet. Mert ahol szükség van a Rostás Pálhoz hasonló hősookra, ott túl sok a szenvedés, az áldozat és a legyőzött. Arról, illetve mindenekelőtt arról van szó, hogy az emlékművek lerombolásával nem tudjuk megmásítani a történelmet. Az emlékművek kizárólag csak az egyes korok hű őrzői lehetnek és a jövő generációk intésére szolgálnak.

Arra kérjük a mostani és az utánunk következő generációkat, ne rombolják le az új emlékművet, mert az segít nekik a történelem megértésében, de mindenekelőtt a jobb jelen megvalósításában.

Állíttassék tehát ez a felújított Rostás Pál emlékmű a hősök, az ideológiák és mindenekelőtt az emlékművek nélküli új történelem számára.

Mag. Ljubo Mohorič

Hazai történet 1813-ból és 1845-ből

Aki valaha is elhaladt a Log közeli Vigasztaló Mária (Marija Tolažnica) zarándoktemplom mellett, észrevehette, hogy áll ott egy kőből készült régi szobortalapzat. A talapzaton, bár rosszul, de még látható az eredeti magyar és német nyelvű felirat, amely tudatja velünk, hogy az emlékművet Rostás Pál hős huszár emlékére emelték, aki az osztrák császári hadsereg tagjaként ezen a helyen vesztette el fiatal életét a franciák ellen vívott csatában. Az elesett katona szobra már nincs a helyén és az emlékművet védő kerítés is hiányzik.

1813-ban Napóleon csapatai visszafelé vonultak térségünkéből. A nép elégedett volt az új uralkodókkal. Az embereknek főként a katonaság soraiban uralkodó rend és tisztességes viselkedés tetszett. A francia csapatok nagyrészt erős és egészséges fiatalemberekből tevődtek össze, miközben az osztrák hadseregben a fiatal katonák mellett idősebb, hajlott hátú és kopaszodó férfiak (tartományi honvédek) is szolgáltak, lévén, hogy akkortájt az osztrák hadseregben tizennyolc év, sőt ennél több volt a szolgálati idő. Ezenkívül úgy a tizenhét, mint a huszonnyolc éves férfiakat is besorozták, háború idején pedig ez a szabály is fellazult.

A francia katonák nem lopással, hanem szépszerével próbálták beszerezni az emberektől, amire szükségük volt és ez jó hatással volt a népre. A korabeli embereknek különösen az tetszett, hogy a francia katona bármely szolgáltatásért kész volt pénzzel fizetni. Az osztrák katonáktól ugyanakkor ezt nem lehetett elvárni. A francia csapatok 1813 októberéig tartózkodtak vidékeinken. Erre az időpontra nyúlik vissza a bátor katonáról, Rostás Pálról szóló történet, aki 1813. október 3-án az Ipavából Ajdovščinába vezető úton háromnegyed óráig tartó harcban feltartóztatott hatvan gyalogos és hét lovas katonát. Bár számos sebet kapott, nem adta fel a harcot és végül egy, a közeli szántó föld szárkúpja mögé rejtőző ellenséges katonának sikerült úgy eltalálnia őt, hogy a hős huszár leesett lováról és kiadta lelkét. Akik őt eltemették, megállapították, hogy harminc golyó érte a testét, amelyek közül csak az utolsó találat volt halálos. Hősi haláláról és azt követő eseményekről a Rokodelske novice újság 1845. október 20-i száma a következő címmel tudósított: Hazai história Fennséges templomi és katonai ünnepség az Ipava völgyében októbernek 16. napján. Az eredeti szöveg és annak nyelvezete igen érdekes, ezért idézek belőle.

Az ötödik császári huszárregiment vezérlőjének óhajára és parancsolására, októbernek 16. napján, az Ipava alatti Logban a Szent Szűz templom mellett nagy és

rendkívüli ünnepségre gyülekeztünk, amely felélénkíté bennünk azt a boldogságos emléket, amikor az egymás között egyesült európai népek megtörék és örök időkre eltiprák Napóleonnak, a francia Császárnak hatalmát, aki annakelőtte legyőzhetetlennek hívé magát.

1813 októberének 3. napján – éppen rózsafűzér királynéjának vasárnapján - a néhány hétnek előtte még 70.000 fős francia sereg szétvert maradékai völgyünkön keresztül menekültek. Így minden francia, 40 nappal annakutána, hogy a hadak megkezdődtek, kitakarodott hazánkából, minek köszönve és a francia hadsereg hírnevének ellenére alig vártuk a régi uraságnak, Ausztria császáranak újbóli visszatérését. Éppen azon a napon az ötödik huszárregiment lovaskatonája a Log-i templom mellett hősiessen harcolt mindaddig, amíg a franciák már igen sebzetten és a földön fekvé őt ocsmányul le nem gyilkolták. Azon a napon a hős dicsőséges halálának híré szájról szájra terjedve bejárta az egész völgyet; ezekután a Logi templom mellett nagy dicsőségek közepette őt eltemették. A dicséretes ötödik milánói huszárregiment elhatározá, hogy a nép hős fiának sírja fölött kemény kőből 5 és fél láb magas emlékmű emeltessen, amely köré majd annak rendje és módja szerint vaskerítés is kerüljön.

Az emlékművet Karl Seppenhoffer gorikai testvérünk, Leopold herceg császári gyalogregimentjének katonatisztje faragta ki, és ez az első kőszobor volt, ami az ő keze közül kikerült, és amit a hazának és a katonai becsületnek hő szeretete vezényelt.

Az emlékmű elhelyezésének munkálatait két katona végezte. Az emlékművet azon a helyen emelték, ahol a hőst eltemették, hattól nyolc öltre a templomtól és három öltre az úttól. Erre az ünnepségre Goricából Ipavába érkezett Lepopld herceg tenger melléki-népi császári gyalogregimentjének két szakasza és azoknak tiszturakból való sok társasága, akik lobogókat és még zenét is hozának magukkal.

Az eredeti emlékmű

Reggeli tizenegy órakor Jurij Grabrijan ipavai tekintetes plébános és dékán úr nagymisét mondott a holtakért, melyiken az orgonaszó mellett a goricaei elősénekesek énekeltek, a katonák meg a templom előtt sorba felállva az evangéliumkor és az úrfelmutatáskor lövésszóval imádkoztak. Sok tiszteletreméltó uraság és sok mások jöttek el erre a gyülekezetre és ünnepségre az egész környékről.

Az első újságbeszámolót ugyanabban a lapban és ugyanazzal a címmel egy második is követte, éspedig 1845. november 5-én. A cikkből megtudjuk, hogy Matija Vrtovc úr a katonai parancsnok óhajára azt a tisztel feladatot kapta, hogy a templomi ünnepély után az ott megjelent és szlovénul értő tiszteteknek és katonáknak szlovén nyelven beszédet mondjon. Matija Vrtovc felszólalásában megemlékezett 1813. december 3-ról, amikor a fényességes Ferenc osztrák császártól elkobozának bennünket, majdpedig az ő boldogító uralma alá újra visszakerülénk.

Maradványok a rosszul olvasható felirattal

Rostás Pál a tiszteletreméltó ötödik császári huszárregiment bátor lovaskatonája vala és a nemeslelkű és erős magyar nép fia. Gramont báró alatt szolgált, aki az ipavai határörregiment századparancsnoka volt és majdan ő pénzelt az emlékművet. 1845-ban az emlékműnek felavatására ez a regiment el is jött és jelen volt a különösen ünnepélyes templomi gyülekezeten Logban.

Matija Vrtovc úr így folytatta beszédét:

Mélyen tisztelt urak! ma itt a hírneves és vitézszívű Rostás Pálnak új és jobb emlékművet avatunk,

egyugyanazon szent helyen, hova azt az ötödik császári huszárregiment huszárai az ő volt bajtársuknak az elsőtől az utolsóig eltervezék. Hogyan a regiment hű fiának, kinek avattatik, úgy az ő minden katonatársának is nagy-nagy tiszteletére lészen ez az emlékmű, melyet ők bajtársuknak állítanak. Ezen a szent helyen, a mi hőn szeretett boldogasszonyunk oltalma alatt, akit Istennek eme házában a feltámadás napjáig imádunk, nyugodjanak békében az ő földi maradványai.

Veno Pilon tréfás elgondolása

A beszéd után a gorikai énekes urak elénekelék a Hős álomba merül éneket orgonakiséret nélkül. Ezek után Rostás Pál több

idővel annakelőtte kiásott és koporsóba fektetett csontjait katonai tisztelet őrség kíséretével eme helyre a templomból áthozák, az emlékművet megáldák, majdpedig a koporsót a csontokkal alatta eltemetik. Legutoljára az ünnepi öltözetet öltött katonasereg, amely a templom és az emlékmű felé volt felállva, a szokás szerint háromszor meghajola és hármassal lövéssel és katonazenével tiszteletét adá.

Ezekután Lanthieri gróf a tiszteket mind meghívá ebédre. Esteledés után Tabrában a jelelevő uraságot szép katonai muzsika egyesítette táncba a tánctéren. A kantonbizottságban sokaktól annyi pénz gyűlt össze, hogy a katonák Ipavában két napig hússal, rizsszel és borral el voltak látva. Az idősebbek még manapság is nem kevészer emlegetik, hogy Lanthieri gróf igen megbecsülé a tisztas hős emlékét és valahányszor a szobra előtt elhaladt tisztelettel főt hajtott és katonásan szalutált.

A régi képeslapok egyike

A leírásból megismerhettük Rostás Pál halálának és annak a katonai tiszteletadással egybekötött ünnepségének a részleteit, amely az emlékmű elhelyezésekor és a hős Log pri Vipava-i újratemetésekor lezajlott. A történetnek azonban ezzel még nincs vége.

Az olasz megszállók lerombolták az emlékművet. Összetörték a szobrot és annak részei magukra hagyatva heverték a vrhpoljei iskolaudvarban. A szobor egyik része tetőkőként is szolgált. 1971 óta az emlékmű maradványait a gorica múzeumban őrizték.

2009. március 27-én az ajdovščinai népegyetem tanulókörének első találkozásán a Budanje Helyi Közösséggel együttműködve javaslat született el arra vonatkozóan, hogy kezdődjön el a bátor huszár Rostás Pál emlékművének felújítása. Az előkészületek első fázisa azonnal meg is kezdődött és a hazai és külföldi levéltárakban kutatótevékenység indult. A szerzett információk és anyagi bizonyítékok hamar meghozták az első eredményeket, így megtaláltuk az elsődleges kerítés egy részét és Rostás Pál szobrából az eltűnt lábat.

A Rostás Pál emlékmű felállítását a hazájáért harcoló bátor katona iránti mély tisztelet vezérelte. Ez alkalmat ad arra, hogy az emberekben újra tudatosuljon, a hazát védelmezni és óvni kell. A Szlovénia szerte elhelyezett, a bátor katonák emlékére emelt számos emlékmű szintúgy erről tanúskodik. Hazafiak nélkül nem létezne a független Szlovénia. Nélkülük nem lenne múltunk és nem lehetne jövőnk.

Minden olyan katona, aki a hazájáért harcolt és az életét áldozta a hazájáért, 200 évvel halála után is megérdemli a tiszteletet.

Mindenképpen szükség volt rá, hogy az elhanyagolt talapzatot megtisztítsuk és a bátor katona szobrát felújítsuk, mert a mostani emlékmű, amely mellesleg közvetlenül az út mellett áll, a kulturális örökség elhanyagolásának a látszatát kelti. Ezért együttműködésre szólítottuk fel a Vipavai Dékánátust, a Nova gorikai Kulturális Örökségvédelmi Intézetet, dr. Branko Marušičot a Szlovén Tudományos és Művészeti Akadémia Tudományos Kutatóközpontjának tagját, Jurij Roso történészt a Nova Gorikai Területi Levéltár munkatársát, Budanje Helyi Közösség képviselőit, a Vipavai Vidékfejlesztési Központot, valamint néhány magánszemélyt és mindezzel napról napra közelebb kerültünk az emlékmű felújításához.

Magda Rodman
(Vipavski glas - Vipavai
tudósító: 2009 július)

Log pri Vipavi - Magyar katona emlékműve

1813-ban megszűntek az Illír Tartományok és ezzel együtt a franciák uralma is megszűnt szlovén területeken. 1813. október 3-án összetűzésre került sor a visszavonuló francia csapatok és az osztrák hadseregben szolgáló magyar huszárok egy csoportja között. Az utóbbiakat Rostás Pál vezette, aki az összetűzés során elesett. Az ötödik huszáregiment nem felejtette el az elesett bajtársat, hanem több évtizeddel az összetűzés helyén emlékművet emelt neki. Karel Seppenhoffer katonatiszt 1845-ben kőszobrot faragott az elesett katonatárs emlékére, a szobrot henger alakú kőtalapzatra erősítették, amelyre magyar és német nyelvű felirat került. Az emlékmű köré vasrácsos kerítést húztak.

Az olasz hatalmi szerveket az első világháború után zavarta a huszárruhás katona emlékműve, ezért a szobrot eltávolították a talapzatról. Azt sok időre rá Vrpoljeban elásva találták meg igen sértett állapotban. Amikor berendezték a gorcai múzeum lapidáriumát, a szobortest megmaradt részét is elhelyezték benne. Az emlékmű másik része Log pri Vipavában maradt, de a talapzat egymagában nem tanúskodhatott arról, hogy az emlékmű milyen történelmi

A szobor maradványai

körülmények között jött létre. Ugyanakkor a járókelők vélhetően már számos alkalommal feltették maguknak a kérdést a különös emlékműmaradvány szerepéről és rendeltetéséről.

A talapzat maradványai

Az emlékműről elegendő dokumentumanyag állt rendelkezésre, ezért szóba kerülhetett a felújítása.

A kőszobron végzett restaurációs munkálatok és a hiányzó részek helyreállítása a másolat elkészítése érdekében

A kőtálcán és a henger alakú talapzaton már 2010-ben restaurációs beavatkozásokat végeztünk. A kő részeket mindenekelőtt megtisztítottuk a szennyeződéstől és a lerakódott algáktól. A munkálatot mikro-homoksugarazással végeztük. Hogy a bevésített ajánlást (északi oldalon magyar, déli oldalon pedig német nyelven) meg ne sértsük nagyon alacsony nyomást alkalmaztunk. Munkánkat azzal folytattuk, hogy a talapzat egyes kőrészeit leszereltük és a restaurációs műhelybe szállítottuk őket. A megrepedt részeket

Megkezdődik a felújítás

Készülnek az alapok

A szobor megformázása

epoxszid ragasztóval kezeltük. A részek összeállításánál rozsdamentes ékeket használtunk. A hiányzó és megsérült részokról mintát vettünk, amihez kalcidhomokos műgyantát használtunk. A henger alakú talapzaton ugyanilyen beavatkozásokat végeztünk. A kiegészített részek felületét és színét összetételre és színre nézve az eredetihez idomítottuk és végül olaj-vizes oldattal átkentük.

Ezzel a felújítás első része befejeződött.

A munkálatokat idén folytattuk tovább. A hiányzó szobor másának elkészítését tűztük ki célul. Ehhez a gorica múzeumban őrzött szobormaradványok és a megmaradt fényképek szolgáltak alapul.

Az eredeti maradványokat (a fejet, a törzset és a jobb láb felső részét) a gorica múzeumból Kromberkbe szállítottuk, ott szétszereltük, majd a restaurációs műhelybe vittük őket. A jobb láb alsó része is a rendelkezésünkre állt, amelyet korábban a közeli falu egyik parasztudvarában találtak meg.

A felsorolt eredeti részek alapján öntőformát és másolatokat készítettünk. A másolatok könnyű poliuretán anyagból készültek, amit szilárdabb anyaggal vontunk be (tűzkő). A részekből a fényképek alapján összeállítottuk a kívánt

Az öntőforma elkészítése

Lekerül az öntőforma - újjászületés

alakot, amiről később levettük a hiányzó részek mintáját. Az utóbbihoz különböző anyagokat használtunk (sziporekszet, habarcsot, agyagot, gyúrmát). Bizonyos részeket nem lehetett kivenni a régi fényképekből, ezért olyan rajzokat és fényképeket kerestük, amelyek a korabeli magyar katonák egyenruháit ábrázolják. Az így megformált figurát használtuk az öntőforma elkészítéséhez. A könnyebb szét- és összeszerelés érdekében az öntőformát öt részből készítettük el, ezeket csavarokkal erősítettük egymáshoz. Ezt követően elkészítettük az anyagot a szobor kiöntéséhez. A keverékhez fehércementet, kalcid homokot, adalékként szürke cementet, valamint színpigmenseket és plasztifikálószeret használtunk. A 185 cm magas szoborhoz kb. 500 kg masszát használtunk fel, amit építészeti cementkeverőben kevertük.

Az öntőforma leszerelése után az öntet felületét megmunkáltuk, hogy az anyag kinézete és színe egyforma legyen az eredeti szoboréval. Az így elkészült szobrot emelőautó segítségével szállítottuk a helyszínre és nagyobb csavarral ráerősítettük a henger alakú talapzatra. A szobor részét képező rozsdamentes kardot a kard nyeléhez és a szobor talapzatához erősítettük.

Az emlékmű azután nyeri majd el végleges kinézetét, miután a fémkerítés meglévő alapokra felkerül.

Készítették:
Ernesta Drole felelős
konzervátor
Anton Naglost restaurátor

Sokan nem hitték, hogy a felújítás kísérlete sikerülni fog. Mi, a tanuló kör tagjai nem így hittük. Öt év munka után elmondhatjuk, hogy Rostás Pál 200 év után újraszületett. Őszinte köszönet mindazoknak, akik elképzelésünket felkarolták és bármily módon részt vettek a felújításban.

Őrizze az emlékmű annak a Rostás Pálnak az emlékét, aki a hazájáért harcolt, bennünket, a jelen generáció tagjait pedig figyelmeztessen arra, hogy ne a háborút válasszuk!

Jožko Člekovič

Log pri Vipavi

N 45° 51,852' E 13° 56,292'

A hely koordinátái, ahol Rostás Pál 200 évvel ezelőtt elesett és ahol most a felújított emlékmű áll.

